

קידושין סז

עניין: האם רות היא אכן מואבית?

מהרי"ט

באומות הדף אחר הוכר. תימא לן הא דאמרינן בפרק עגלה ערופה [פסוקה מו, א] דרות צמו של עגלון צנו של בלק היה, וכן בפרק [שלישי] [רביעי] דמיר [כג, ב] ובפרק במרא דהוריות [י, ב] נשכר מ"צ קרננות שהקריב בלק וזה ויאתה ממנו רות, ואין קי"ל [במדבר רנה פ"ב, ד] דבלק מנסיכי מדין היה וכשמת סיחון מינוהו עליהם לנכר שעה. ובפרק [הבא על יצמחו] [הערל] [ינמות עו, ב] אמרינן גבי דוד שאמר דואג עליו שלא היה ראוי לנא בקהל דקאפי מרות המואבית עד שנחמדשה להם הלכה עמוני ולא עמונית, ואם איתא דבאומות הלך אחר הזכר שאפילו אם היה בלק נשא מואבית, בתריה ידיה שדין לה, ורות מדיינית היתה ולא מואבית⁴⁰.

וי"ף דהכא מיירי באומות שנמערבו לאחר איסורן, אבל בלק בשעת גזרה מלך מואב היה ואף הוא בכלל האיסור היה, ולטעמא דיהיב קרא [דברים כג, ה] על דבר אשר לא קדמו, טפי ראוי לעונש המלך שספק בידו לקדם יותר משאר העם, ועוד דכתיב [שם] ואשר שכר עליך וכו' ומי שכר אלא בלק דכתיב [מכילתא ג, ה] עמי זכור נא מה יען בלק וכו'⁴¹.

חידושי רבינו משה מאימראן

ולא מואבית. ואני השבתי לרב ז"ל דעגלון לאו בנו של בלק ממש הוה, אלא מזרעו קאמר, שבתו של בלק נשאת למואבי אחד והוליד עגלון, ורות היתה בתו, ובשביל זכות מ"ב קורבנות יצאה רות מזרעו, שהרי מצינו גם בצלאל בשביל מרים שהיתה זקנתו וזה לחכמה כמאמרם ז"ל¹²⁹, וכן הרבה בדברי רז"ל. ומצינו בדברי רז"ל שבדמיון מה קורין אותו בנו, כמו שאמרו בחגיגה דף י"ג¹³⁰ על נבוכדנצר בנו של נמרוד. וכתבו תוס'¹³¹ שלא היה מזרעו כלל עי"ש. ועיין בגזיר דף כ"ג ע"ב תוס' ד"ה בת בנו, מה שכתבו בזה¹³². ועכשיו ראיתי למהרי"ט ז"ל הקשה כן, ותיירץ דמ"מ אף שהיא מדינית, גם בלק היה בכלל איסור מואביות, שהרי לא קידם בלחם, שהוא היה מלך ועליו מוטל להזהיר, גם שכר בלעם עי"ש. ומ"מ לענ"ד דוחק, דעכ"פ מפורסם הוא שהיא מואבית ולא מפני שדרה עמהם. ודברי רז"ל בכמה מקומות לא מוכחי הכי, ומ"מ מדבריו

רש"י במדבר כב, ד

שהשור מלך און זו סימן צרכה: בעת ההוא. לא היה ראוי למלכות ומנסיכי ח מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לנכר שעה: (ח) פתורה.

במדבר רבה כ, ד

בתפלתן, שנאמר (דברים לג יז) וקריני ראם קרניו. ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא. והלא מתחלה נסיך היה, שנאמר (במדבר לא ח) את אורי ואת רקם. אלא משנהרג סיחון המליכוהו תחתיו. בעת ההיא. שגרה לו שעה.

עץ יוסף

קרוב למלכות ולא מלך. את אורי ואת רקם. ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון יושבי הארץ. כן כתיב ביהושע י"ג. אבל במדבר ל"א כתיב ואת מלכי מדין. ועל כל פנים כוונת המדרש דצור הוא בלק הרי שלא היה אלא נסיך. שגרמה לו

גור אריה

י"ז מנסיכי מדין היה. טעות סופר הוא, דמנא ליה דמנסיכי מדין היה. ובמדבר רבה (כ, ד) אמרו כן; "מלך למואב בעת ההיא", והלא נסיך היה, דכתיב (י' יהושע יג, כא) את אורי ואת רקם וגו' נסיכי סיחון יושבי הארץ²³.

חוסן יוסף – הגר"י ענגיל על המהרי"ט

(ר"פ מ) עיין מהרי"ט קידושין שם כ"ו ע"א מדפי מהרי"ט ד"ה באומות ואין הקושיא מונעת, דאף דהיה מנסיכי מדין, שפיר יכול להיות שהיה מואבי בתולדה, וכך היה להם בקבלה, ומה שלא ראו המואבים למנותו רק לפי שעה, אין להציא ראיה מזה שלא היה מואבי, וגם י"ל דהיתה אמו מדינית ואניו מואבי, והא דנעכרו"ם הולך הולך אחר הזכר אנו יודעים שהדין הוא כך, אבל עכ"ס גופיהו, דנשתצו צוה, והיו מיתסס אחר האם, וע"כ החזיקוהו למדיני ולא ראו מואבים למנותו, וגם י"ל דכיון דהיה י"צ חודש צמואז חסון מואבי, כמו אנשי העיר דמיקרי היכא דדר י"צ חודש, ואל עליו האיסור, וזה נראה ג"כ כונת תירון מהרי"ט.

(ר"פ מ) נענין דרשינן טעמא דקרא, דעת הר"ן בקידושין סוף האומר, דאפילו כשהטעם מפורש בקרא מהני לר' שמעון, להוסיף באיסור מי שהטעם שייך בו, אף שהלאו לא נאמר עליו, ולרצון לא מהני, ועיין בא"מ סימן ט"ז סק"א ועיין במהרי"ט המוצא באלות הקדוש דכתב ג"כ דמהני הטעם להוסיף בלק, אף שהלאו לא נאמר עליו, כי הוא אינו מואבי, וזה יתכן רק לר"ש ולשיטת הר"ן הנ"ל, ואולם לפי מה שכתבו האחרונים, דלחומרם לכולי עלמא דרשינן טעמא דקרא, א"כ לכו"ע מהני הטעם להוסיף באיסור, ורק לגרוע תלוי צפונתא דר"ש ורבי יהודה, וזהו ציננות עי"ש ע"א דר"ש דריש טעמא דעל דבר וכו' לגרוע נשים, ורבי יהודה פליג, ואולם כאן צרות יש סברא לכולי עלמא שיעיל הטעם אף לגרוע, כיון דלולא